

Skuodo mūšis

Skuodas – nedidelis miestas, kuriame 2025 m. duomenimis gyveno 5 120 žmonių. Jie savo darbais ir pasiekimais puikiai reprezentuoja savo miestą ir su pasididžiavimu kalba apie jo istoriją, žemaičių kovas su kryžiuočiais, puoselėja, populiariai senąsias krašto tradicijas bei gimtąją žemaičių kalbą.

Itin ryškų pėdsaką visos Lietuvos istorijoje ši vietovė paliko XIII a., kai čia žemaičių kovų su Livonijos ordinu (kalavijuočiais) laikotarpiu vyko vienas didesnių kalavijuočių ir žemaičių susirėmimų, plačiai žinomų Skuodo mūšio vardu. Dar vienas visos Lietuvos istorijai svarbus Skuodo mūšis vyko XVIII a. Šiaurės karo laikotarpiu.

Pirmasis Skuodo mūšis vyko 1259 m. pradžioje apie 6 km į pietvakarius nuo Skuodo – spėjama, kad dabartinio Skuodo rajono Luknių kaimo laukuose (ši teritorija anuomet priklausė Ceklio žemei).

Nuo 1253 m. Livonijos ordinas šeimininkavo Klaipėdos krašte, kur stovėjo jo svarbiausia Klaipėdos (*Memelburgo*) pilis. Iš čia vokiečių riteriai, siekdami užgrobti Žemaitiją, rengė žygius į šį kraštą.

Nepaisant to, kad Lietuvos didysis kunigaikštis Mindaugas nuo 1251 m. palaikė gerus santykius su Livonijos ordinu, žemaičiai toliau vykdė atskirą politiką. Tuo laikotarpiu jims vadovavęs Alminas (Algminas, Almenas, Alemanas, Aliminas) 1256 m. pareiškė, kad neleis Livonijos ordinui įsitvirtinti Žemaitijos pasienyje – Kurše, kurį tada valdė Kalavijuočių ordino paskirtas Kuldygos komtūras Bernhardas von Harenas.

Žemaičių karinės pajėgos, gindamos savo žemes ir žmones nuo kalavijuočių, daugelį metų narsiai atremdavo Ordino išpuolius ir, neduodami jam tvirtai jaustis užimtose teritorijose bei siekdami gauti grobio, puldinėjo Livoniją, daugiausiai įsiveržimų surengdami į kalavijuočių valdomas Kuršo žemes. Vienas didesnių įsiveržimų įvyko 1259 m. pradžioje.

XIII a. 10 deš. parašytoje Eiliuotoje Livonijos kronikoje nurodoma, kad tada apie 3 tūkst. žemaičių, kurie su grobiu grįžinėjo iš Kuršo namo, prie Skuodo pasivijo jungtinės kryžiuočių ir jų sąjun-

Vienas iš Skuodo rajono liaudies meistrų sukurtų stogastulpių, pastatytų spėjamoje Skuodo mūšio, vykusio 1259 m. pradžioje, vietoje. Autorius Gabrielius Škimelis. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš: <https://inxx.lv/j6RCX>

gininkų karinės pajėgos (jas sudarė Kurše gyvenę vokiečiai ir Vokietijos riteriai, Kuldygos ir Klaipėdos pilių igulų kariai, Ordino vasalai kuršiai). Žemaičiai narsiai pasipriešino. Mūšyje žuvo 33 Ordino riteriai, daug eilinių jo sąjungininkų karių. Daug netekčių turėjo ir žemaičiai, tačiau jie, šiame mūšyje pademonstravę didelę narsą ir kovingumą, šventę pergalę.

Skuodo mūšis parodė, kad Livonijos ordino kariuomenė yra įveikiama. Žemaičių pasiekta pergalė sustiprino ne tik jų pačių, bet ir žiemgalių pasitikėjimą savo jėgomis. 1259 m. žiemgaliai sukilo prieš Livonijos ordiną ir iš savo krašto kuriam tai laikui išvijo Rygos arkivyskupo karinius dalinius bei valdžios atstovus.

Pergalė Skuodo mūšyje žemaičius paskatino 1260 m. liepos 13 d. stoti į dar didesnę mūšį su jungtine Livonijos ordino ir jo globėjo Vokiečių ordino kariuomene. Šis mūšis vyko dabartinės Latvijos teritorijoje – prie Durbės ežero. Jame žemaičiai taip pat šventę pergalę. Durbės mūšis ne tik žemaičiams, bet ir kitiems baltams suteikė dar daugiau pasitikėjimo savo jėgomis – prasidėjo jų sukilimai, kurių vienas svarbiausių buvo 1260–

(Nukelta į 8 p.)

1274 m. vykęs Didysis prūsų sukilimas prieš Vokiečių ordiną. Nepaisant to, kad šis sukilimas buvo numalšintas, kad po jo sustiprėjo prūsų tautinė ir socialinė spauda, jis buvo labai svarbus, nes apie 15 metų pristabdė Vokiečių ordino kariuomenės skverbimąsi į LDK.

Spėjama Skuodo mūšio vieta sutvarkyta 1998–2003 m. įgyvendinant tuometinio Skuodo rajono savivaldybės paminklotvarkininko, Žemaičių kultūros draugijos Skuodo skyriaus pirmininko Evaldo Razgaus projektą „Žengdami į ateitį, neužmirškime praeities“. Čia, neprivatizuotinoje senkapių ir švedkapių apsauginėje zonoje suformuotas parkelis, pasodinta ąžuoliukų, kitų medžių ir pastatyti projekto metu liaudies meistrų sukurti stogastulpiai, vienas kurių skirtas žuvusių vaikų gedinčiai motinai (skulptūros autorius – iškilaus Skuodo skulptoriaus Petro Brazausko, kuris taip pat savo darbu papuošė parkelį, mokinyš Gabrielius Škimelis.

Lietuvos istorijoje labai svarbus ir vienas didžiausių susirėmimų, vykusių Didžiojo Šiaurės karo laikotarpiu (1704 m. lapkričio 12 d. pagal Grigaliaus kalendorių (lapkričio 1 d. – pagal tada naudotą Julijaus kalendorių) taip pat vyko šalia Skuode, pasak istorikų, labiausiai tikėtina, kad į pietvakarius nuo šio miesto. Jame švedų kariuomenė, kurios pusėje kovojo ir Sapiegų karinės pajėgos, susirėmė su lietuvių-rusų kariuomenė. Mūšyje dalyvavo apie 2 000 lietuvių ir apie 1 000 (kai kuriuose rašytiniuose šaltiniuose nurodoma, kad 2 100) rusų. Jie susirėmė su švedų kariauna, kurioje buvo apie 600 pėstininkų, 1 500 reitų (šaunamaisiais ginklais ginkluotų samdomų kavaleristų bei dragūnų (raitų kavaleristų) ir 6 pabūklai.

Pergalę iškovojo jungtinės lietuvių-rusų pajėgos, kurioms vadovavo Mykolas Servacijus Višnioveckis ir rusų dragūnų vadas – Bohemijos vokiečių kilmės rusų kariuomenės pulkininkas Herbardas Fulgo.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Rimantas Jasas, Algirdas Matulevičius, „Skuodo mūšis“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://inx.lv/J6Mzs>.
2. „Skuodo mūšis“, *Vikipedija. Laisvoji enciklopedija*: <https://inx.lv/J6Mzo>.
3. Kazimieras Prušinskas, „Skuodo mūšis“, *Žemaičių žemė*: <https://inx.lv/J6MzK>.
4. „Skuodo mūšio vieta“, *Skouds*: <https://inx.lv/J6MzX>.

Durbės mūšis

Durbės kautynės – 1260 m. liepos 13 d. tuometinėje kuršių žemėje, prie Durbės ežero (dabartiniame Latvijos Respublikos Liepojos rajone) įvykęs žemaičių kariuomenės, kuriai vadovavo žemaičių kunigaikštis Alminas (Algminas, Almenas, Aliminas, Alemanas) mūšis su Vokiečių ordino (VO) ir jo autonominės šakos Livonijos ordino (LO) kariuomene, kuriame pergalę pasiekė žemaičiai kartu su savo sąjungininkais.

Šio mūšio metu pirmą kartą į LO karą su lietuviais tiesiogiai įsitraukė VO. Siekdamas apsaugoti savo pietines valdas, jis 1260 m. birželio 15 d. sudarė taikos ir pagalbos sutartį su Mazovijos (Mozūrijos) kunigaikščiu Zemovitu. Jų kariniu žygiu siekta bent iš dalies įgyvendinti strateginį tikslą – užgrobti Že-

žemaičių kunigaikščio Almino skulptūra Skaudvilės (Tauragės r.) skulptūrų parke. Autorius – liaudies meistras, medžio drožėjas Jonas Jankauskas iš Trepų kaimo. Šis kūrinys yra dalis bendro Skaudvilės parko skulptūrų ansamblio, kuriame šis meistras jamžino svarbiausias Lietuvos bei Žemaitijos istorines asmenybes. Nuotrauka iš: <https://inx.lv/J6RZY>